

Toespraak van Jaap Smit, Commissaris van de Koning in Zuid-Holland, bij de nieuwjaarsreceptie van de provincie Zuid-Holland, 6 januari 2016

Dames en heren,

Hoe zullen we dit nieuwe jaar ingaan?

Is dat met een gevoel van optimisme of met een gevoel van grote zorg?

Mensen die mij kennen weten dat ik vaak metaforen, beelden gebruik om iets uit te leggen.

Zo ook nu.

Bij de overgang naar het nieuwe jaar had ik het gevoel dat ik het ijs opstapte, maar niet zeker wist of het zou houden.

Wellicht een wat merkwaardige associatie in deze uitzonderlijk warme winter waarin ik inmiddels spijt heb van mijn recente bandenwissel.....

Maar goed, ik stapte in gedachte het ijs op met een gevoel van onzekerheid of het zou houden of dat ik er doorheen zou zakken.....

U kent dat gevoel vast ook.

Stapje voor stapje, gespitst op elk krakend geluid, achterom kijkend of je de kant nog aan kunt raken en zo schuifel je verder.....

Ga ik met een gerust gevoel dat nieuwe jaar in, of met een zorgelijke blik?

Goed, de tekenen van economisch herstel zien we dagelijks, hoewel, je zult maar bij V&D werken.....

Ik zie mijzelf als middelbare scholier nog zitten achter de kassa van de supersub in het Leidse filiaal....

Het is niet alleen de economie die mijn stemming bepaalt.

Ik ben benieuwd hoe dat u vergaat in deze dagen.

Er is immers veel aan de hand.

De wereld om ons heen is zeer onrustig.

Aan de randen van Europa woeden gevechten, geopolitieke verhoudingen staan op scherp en veranderen.

Grote stromen vluchtelingen voor barbaars geweld zoeken hun toevlucht in Europa en dus ook in ons land.

Dreiging van terrorisme houdt ons in de greep.

Dat plaatst ons voor fundamentele vraagstukken waar simpele antwoorden niet bij werken.

Er wordt dreigende taal gesproken door wereldleiders die dat overzichtelijke en prettige beeld van een vreedzame en grenzeloze wereld en een vanzelfsprekend veilig Europa vertroebelen.

Datzelfde Europa, dat zo gemakkelijk negatief beoordeeld wordt, staat op een kruispunt in haar bestaan.

De komende zes maanden vervult Nederland de voorzittersrol en dat zal veel vragen van onze eigen politici.

Gaat het ons lukken om de samenhang die juist nu zo hard nodig is te versterken en krachtige besluiten te nemen die een goed en adequaat antwoord bieden op de bedreigingen van dit moment, of zal blijken dat we ons terugtrekken op ons eigen terrein en denken dat we dan veilig zijn?

Dit geldt in het bijzonder voor het vluchtelingenvraagstuk.

Mijn stelling is dat we aan iedereen die hier nu is opvang moeten bieden, maar dat er op Europees niveau maatregelen moeten worden genomen om de instroom terug te brengen naar behapbare grootte. Alleen dan wordt het in Europa en dus ook in ons land gemakkelijker om tot breed gedragen besluiten te komen.

De centrale vraag voor Europa is: maken we een project af dat meer is dan een vrije interne markt en zal het besef groeien dat we onze gemeenschappelijke waarden alleen maar kunnen bewaren en bewaken door onze krachten te bundelen?

Ik herinner mij 1 januari 1990 vlak na de val van de Muur en de vreugde die dat met zich mee bracht.

Het vredesdividend dat sinds die tijd ruim uitgekeerd is vanuit een optimistisch beeld van de toekomst is op en we herontdekken dat vrede en veiligheid geen gratis artikelen zijn.

Ik ben inmiddels twee meter het ijs opgelopen en ik hoor het kraken.....maar ik ga nog niet terug, krakend ijs hoeft immers niet te breken.....

Beste mensen, het is een spannende tijd waarin wij leven.

Ik noem het een overgangstijd waarin de oude orde verstoord wordt en een nieuwe zich aandient.

Dat roept bij velen gevoelens van angst en onzekerheid op en dat is begrijpelijk.
Een mens houdt graag vast aan wat hij heeft en dat zien we nu maar al te goed.
Maar de vraag is of dat kan en de vraag stellen is hem beantwoorden.

Deze tijd vraagt om wijsheid, kalmte en moedige leiders in politiek en elders.

Bestrijden wij elkaar om de vraag wie het beste die gevoelens van onzekerheid en angst onder woorden weet te brengen en daarmee die gevoelens dreigt te versterken of zoeken we naar manieren om mensen in deze onzekere tijden te leren omgaan met het gegeven dat dat past bij deze overgangstijd?

En bieden we vervolgens oplossingsrichtingen aan die mensen een beetje het vertrouwen geven dat we niet verzuipen in dat moeras van onzekerheid en vragen.....?

Leiderschap is een veel besproken onderwerp in deze tijd.

Ik sta inmiddels halverwege de sloot die ik probeer over te steken en het ijs begint nu wel heel erg hard te kraken.....

Ik krijg het gevoel dat ik mij op glad ijs begeef, maar ik moet verder.....

Leiderschap; daar is iets mee aan de hand in deze tijd van dagelijkse polls en social media.

Het lijkt er meer en meer op dat leiders volgers zijn geworden en volgers handelen alsof ze zelf de leiding hebben.....

Leiderschap en volgzaamheid lopen in toenemende mate door elkaar.

Er lijkt zowel een tekort aan leiderschap als aan volgzaamheid te zijn. Draagvlak is een centraal woord in deze dagen.

Maar wat is dat?

Is dat ijs dat zo dik is, dat het in de zomer nog niet weggesmolten is?

Is dat voortdurend vragen wat ieder mens ervan vindt en ieders goedkeuring willen hebben?

Of is dat luisteren naar wat er leeft en vervolgens met een overtuigend verhaal een besluit nemen waarvan je weet dat niet iedereen het ermee eens zal zijn?

Is 'van onderop' het leidende adagium of mag verwacht worden dat soms 'van bovenaf' nodig is om een impasse te doorbreken?

Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik heb meer vertrouwen in iemand die goed naar mij luistert alvorens hij een moeilijk besluit neemt en vervolgens een keuze maakt die misschien niet de mijne is, maar mij wel wil en kan overtuigen van zijn motivatie om tot dat besluit te komen, dan dat ik vertrouwen heb in iemand die mij duidelijk maakt dat hij het niet weet of geen beslissing durft te nemen uit angst voor kritiek en mij vervolgens vraagt het besluit te nemen. Is leiderschap zeggen wat 'het volk wil horen' of is leiderschap het hebben van een goed en overtuigend verhaal en het vermogen om mensen mee te nemen op onbekende wegen? U begrijpt wat mijn keuze is.

Dames en heren, van Darwin hebben we de evolutieleer geërfd. Niet door iedereen omarmd, maar die discussie ga ik nu even uit de weg.....

Van hem komt de uitspraak dat het in de ontwikkeling van mens en natuur aankomt op 'survival of the fittest'.

Vaak verstaan als 'de sterkste wint' of als 'degene die het hardste schreeuwt heeft gelijk'.

Maar dat is niet de betekenis van deze uitspraak.

Degene die overleeft en dus de toekomst aankan, is degene die zich het beste aanpast aan de ontwikkelingen zelf.....

En dat is nu precies waar het in deze tijd op aankomt.

Als dit een tijd is die de geschiedenis in zal gaan als een transitieperiode waarin oude zekerheden verdwijnen en nieuwe antwoorden gevonden moeten worden op de vraagstukken die zich nu en morgen voordoen, dan komt het aan op het vermogen om je aan te passen aan nieuwe omstandigheden en voldoende weerbaarheid te hebben om niet te verzinken in dat moeras van angst en onzekerheid.

Als vakbondsman riep ik vaak: 'Ik ben niet van de verworven rechten, maar van de verworven waarden.'

Daarmee wilde ik zeggen dat rechten concrete en vooral tijdelijke vertalingen zijn van de waarden die eronder liggen.

Als de wereld verandert, dan moet je bereid zijn om nieuwe concrete vertalingen van die waarden te formuleren om zo de eisen van die nieuwe tijd te kunnen verdragen.....

Ben je daar niet toe bereid, dan verlies je het gevecht met de toekomst!

Aanpassen betekent echter niet 'je waarden overboord kieperen', maar nieuwe vormen zoeken waarin je die waarden in die nieuwe omstandigheden overeind kunt houden.

Aanpassen is dus niet het ontbreken van ruggengraat, maar wel het beschikken over de nodige flexibiliteit om in veranderende omstandigheden overeind te kunnen blijven.

En een stijve rug helpt daar bepaald niet bij.....

Ik ben inmiddels bijna aan de overkant van de sloot en het ijs heeft tot nu toe gehouden, maar ik ben er nog niet.

Het blijft spannend, maar tot nu toe bleek er voldoende draagkracht.....

Wanneer gaat hij iets zeggen over de provincie, hoor ik u denken.....

Eigenlijk heb ik daar al veel over gezegd in het voorgaande.

Want dat allemaal geldt ook voor onze verantwoordelijkheden als provinciale overheid.

Ook voor ons is die openheid naar de toekomst en nieuwe verhoudingen van groot belang.

Ook daarin is het zoeken naar de juiste balans van luisteren en nemen van verantwoordelijkheid waar dat nodig is.

Ik kan u zeggen: daar zijn we volop mee bezig en ik prijs het college van Gedeputeerde Staten over de manier waarin gezocht wordt naar samenwerking met gemeenten en andere partijen om de kansen die Zuid-Holland heeft op goede wijze te benutten.

Ook binnen Provinciale Staten bespeur ik diezelfde openheid en de wens om middels goede inhoudelijke debatten te zoeken naar de juiste afwegingen en besluiten vanuit het besef dat het hun verantwoordelijkheid is om die aanpassing aan die nieuwe tijd mogelijk te maken en vorm te geven.

Ik ben blij met de uitgestoken hand die centraal staat in het provinciaal coalitieakkoord.

Ik hoor in mijn rondgang door Zuid-Holland dat die uitgestoken hand gezien wordt.

Ik heb respect voor burgemeesters, hun colleges en gemeenteraden op die plaatsen waar gezocht wordt naar mogelijkheden om vluchtelingen een plek te geven, zoals dat van ons allen gevraagd wordt in deze tijd.

Die zoektocht is bepaald niet eenvoudig en juist daarom is het cruciaal dat iedere gemeente meedoet.

Alles in zijn evenredigheid, in sommige gemeenten kan alleen kleinschaliger opvang geregeld worden, maar ik verwacht echt van elke gemeente in deze provincie dat een bijdrage wordt geleverd. Geen gemakkelijke opgave, waarbij goed luisteren en overtuigen van groot belang zijn.

En de provincie werkt mee met inzet van ons ruimtelijk instrumentarium en door een platform voor overleg en coördinatie te bieden.

Ik besef uiteraard dat de gemeenten in deze tijd van vluchtelingenstromen ook nog andere, belangrijke opgaven voor hun kiezen krijgen.

Bijvoorbeeld als het gaat om het thema veiligheid en openbare orde of de vraag hoe, nu steeds meer mensen via internet kopen, de stads- en dorpscentra in leven kunnen worden gehouden.

En niet te vergeten de zorgtaken die na de decentralisaties op het bordje van de lokale overheden liggen.

Het bij de decentralisaties beloofde maatwerk staat nog in de kinderschoenen.

Over de beleidsvrijheid van de gemeenten versus rechtvaardigheid voor iedereen in Nederland is het laatste woord nog niet gezegd.

Ook in 2016 zullen deze vraagstukken u en mij bezighouden.

Tot slot nog een ander belangrijk onderwerp: de klimaatverandering. Ik onderschrijf van harte de inzet van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten om werk te maken van noodzakelijke maatregelen, zoals energietransitie, met alle moeilijke afwegingen die daarin gemaakt moeten worden.

Het in Parijs gesloten energieakkoord is daarin een stimulans, voor overheid en bedrijfsleven.

Het is belangrijk dat we werken aan projecten en ook dat we met elkaar denken in sturende concepten, zoals bijvoorbeeld klimaatneutraal bouwen of emissievrij openbaar vervoer. Laten we samen zoeken naar oplossingen, zonder daarbij verantwoordelijkheden en bevoegdheden van betrokken overheden uit het oog te verliezen. Ook hier geldt immers de mix van een luisterend oor en de moed om besluiten te nemen die niet iedereen je in dank zal afnemen.

Dames en heren, ik heb de overkant bereikt en ik heb gemerkt dat het ijs sterk genoeg is geweest om de oversteek naar het nieuwe jaar te maken. Ik nodig u van harte uit om diezelfde oversteek met ons als provincie Zuid-Holland te maken. We gaan aan het werk vanuit het vertrouwen dat we elkaar weten te vinden en met elkaar de uitdagingen van deze tijd aankunnen en aandurven.

Op het nieuwe jaar!